



Kuntien ilmastojohtamisen toimintamallit

Tapaus Eura ja Kokemäki

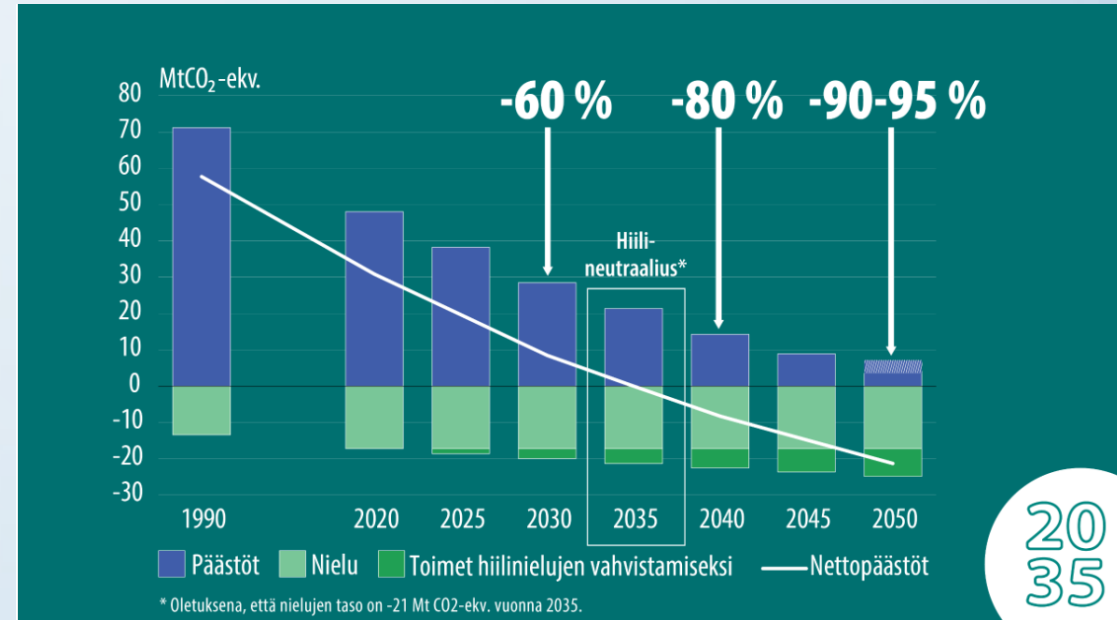
Teija Sukusaari
Energia- ja ympäristötekniikan
tutkinto-ohjelma 2023/ SAMK

Opinnäytetyö:

- **Tutkimuksellinen tuotos**, joka käsittelee kuntien ilmastotyötä, ilmastolain uudistuksen näkökulmasta.
- Tavoite tuoda tietoa **ilmastosuunnitelmavelvoitteesta** ja tukea samalla kuntien ilmastotyötä.
- Esimerkkikuntina **Eura ja Kokemäki**:
 - Opinnäytetyössä pohditaan toimintamalleja esimerkkikuntien ilmastotyön kehittämiseksi ilmastolain vähimmäisvaatimukset huomioiden.
- Toteutettu **yhteistyössä** esimerkkikuntien ja Satakuntaliiton kanssa.
- Opinnäytetyö on tehty osana ympäristöministeriön rahoittamaa **Ilmastotyön vahvistaminen Satakunnassa** -hanketta.
- Työ perustuu **kerättyyn aineistoon**, ja kuntien yhteyshenkilöille suunnattuihin **haastatteluihin**.

Suomen ilmastolaki:

- Ensimmäinen ilmastolaki vuodelta 2015.
- Ilmastolaki uudistettiin, jotta se vastaisi paremmin tavoitteisiin Suomen hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä.
- Uudistettu ilmastolaki astui voimaan 1.7.2022.
- Päästövähennystavoitteita lisättiin ja päivitettiin.
- Ilmastolaki laajeni koskemaan myös maankäyttösektoria sekä hiilinielujen vahvistamista.
- Uusi ilmastolaki huomioi myös saamelaisten oikeudet.



Ilmastolain asettamat päästövähennystavoitteet (Ympäristöministeriö, 2022).

Ilmastolain muutos:

Uudistunutta ilmastolakia täydennettiin. Laki ilmastolain muuttamisesta astui voimaan 1.3.2023.

- Sen myötä **kunnille velvoite** laatia ilmastosuunnitelma.
 - Velvoite koskee kaikkia Suomen kuntia.
 - Velvoite astuu voimaan 2025 -2029 valtuustokauden myötä.
- **Tavoitteet:**
 - Vahvistaa kuntien ilmastotyötä.
 - Edistää ilmastolain tavoitteiden toteutumista.
- Asettaa kuntien ilmastosuunnitelmalle **vähimmäisvaatimukset**.
- Mahdollisuus **muutoksenhakuun** koskien kuntien ilmastosuunnitelmia.



Kunnan ilmastosuunnitelma:

- Kuntien tulee laatia ensimmäisen kerran ilmastosuunnitelmansa tai päivittää jo olemassa oleva **ilmastosuunnitelma 2025–2029 valtuustokauden aikana**.
- Suunnitelma päivitettävä sen jälkeen kerran valtuustokaudessa.
- Ilmastosuunnitelman tulee olla valtuuston hyväksymä, ja se tulee huomioida **kuntastrategiassa** sekä **toimintakertomuksessa**.
- Voidaan laatia **yhteistyössä toisten kuntien kanssa**. Ilmastosuunnitelmasta tulee tällöin käydä ilmi kuntakohtaiset tavoitteet ja suunnitellut toimenpiteet.
- Ilmastosuunnitelma voi olla **osa laajempaa kokonaisuutta**, kuten esimerkiksi ympäristöohjelmaa.

Ilmastosuunnitelman sisältö:

Ilmastolaki määrittelee ilmastosuunnitelmalle **vähimmäisvaatimukset**.

Ilmastosuunnitelman tulee sisältää:

- Kuntien asettamat **määrälliset päästövähennystavoitteet** jollekin aikajänteelle.
 - Vertailuvuodeksi esim. 1990, 2005 tai 2007.
 - Tavoitteiden saavuttamiseksi tehtävät **toimenpiteet**.
 - Tiedot kuntien **päästökehityksestä**.
 - Tiedot suunnitelmien **seurannasta**.
-
- Tavoitteiden asetannassa tulisi **huomioida kansalliset ilmastotavoitteet**.
 - Ilmastosuunnitelma voidaan rakentaa myös **laajemmaksi** sisällyttämällä siihen esim. hiilinielujen vahvistamiseen, kiertotalouteen tai ilmastonmuutoksen sopeutumiseen liittyviä asioita.

Ilmastosuunnitelman rakentuminen:

Ilmastosuunnitelma voidaan rakentaa esimerkiksi seuraavalla tavalla:

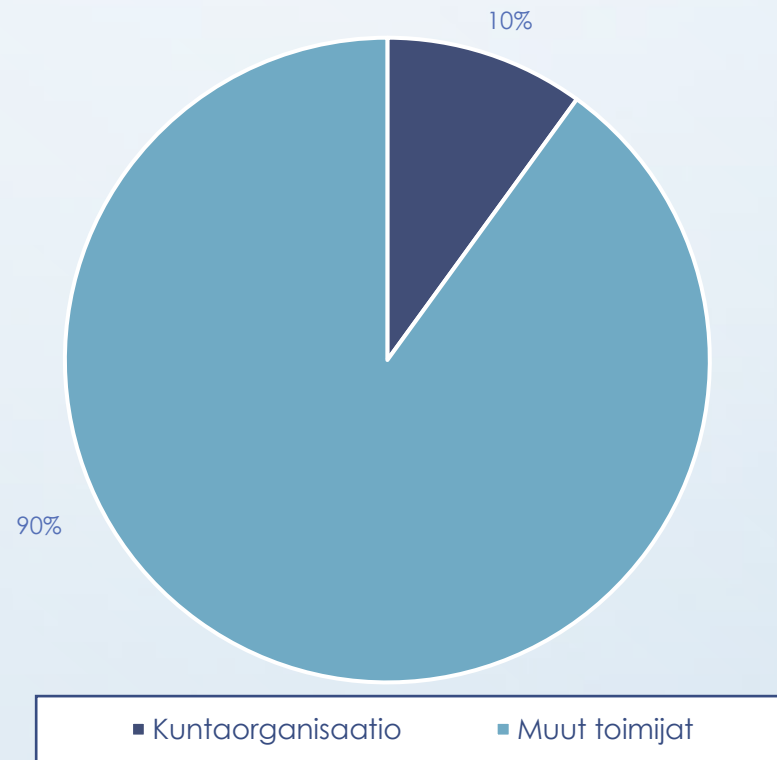
- Asetetaan kunnan ilmastotyölle määrälliset tavoitteet.
 - Arvioidaan kunnan nykytilanne.
 - Suoritetaan kasvihuonekaasujen päästölaskenta, ja analysoidaan tulokset.
 - Laaditaan esim. tiekartta toimenpiteiden jalkauttamiseksi.
 - Kehitetään seurantajärjestelmä.
-
- Syke on laatinut ilmastosuunnitelman laadinnan avuksi oppaan, josta löytyy **ohjeistusta kunnianhimoisen sekä vähimmäisvaatimukset** täyttävän suunnitelman tekemiseen.
 - Aiemmin laaditun **ilmastosuunnitelman päivittämisessä** tulee huomioida suunnitelman ajantasaisuus.

Ilmastotyö & ilmastojohtaminen kunnissa:

- **Ilmastojohtamisella** tarkoitetaan sitä, miten kuntaorganisaation toiminnassa huomioidaan ilmastonäkökulmat, ja mitä työkaluja ja toimintamalleja on käytössä.
- Ilmastotyön organisoimiseksi voidaan perustaa **poikkihallinnollinen ilmastotyöryhmä**, jonka tehtäviin kuuluvat esim. tiedon koostaminen sekä jakaminen, ja ilmastotyön tarkastelu kokonaisuutena.
- Kuntaorganisaatiossa on **ilmastotoimijoita**, joiden kautta pystytään vaikuttamaan ilmastotyöhön.
Esimerkiksi kaavoituksesta, energiankäytöstä ja liikenteen suunnittelusta vastaavat toimijat, sekä kunnan konserniyhtiöt ja opetustoimi.
- Myös **kuntalaisten ja yritysten rooli** ilmastotyössä on merkittävä!
- **Osallistaminen ja tiedon jakaminen** ovat oleellisia keinoja ilmastotyön onnistumisen kannalta.

Ilmastoyhteistyö:

Kuntien kasvihuonekaasupäästöjen jakauma



- Muut toimijat, kuten kunnan asukkaat, teollisuus, palveluiden tuottajat sekä maatalous.

- Arviolta **10%** kunnan kasvihuonekaasupäästöistä tulee **kuntaorganisaatioiden toiminnasta.**
- Kunnalla rooli **esimerkin näyttäjänä ja mahdollistajana.**
- Yhteistyötä **kuntalaisten ja yritysten** suuntaan tulee kehittää, jotta ilmastotyössä saavutetaan asetetut tavoitteet.
- Kuntaorganisaation **vaikutuskeinoja** voivat olla esim. ilmastotuuppaukset tai informaatiovaikuttaminen.
- Kuntaorganisaatio voi **vaikuttaa omilla toimilla** kuntalaisten ja yritysten päästöihin. Esim. kaavoituksen, liikennejärjestelyiden ja jätteenkäsittelyn tehostamisen kautta.

Resurssit & työkalut ilmastotyöhön:

- Kunnat voivat hakea **rahoitusta ilmastotyöhön** esim. EU-rahoituksen (JTF, EAKR), hankkeiden (YM) tai kuntarahoituksen kautta.
- **Ilmastosuunnitelmien laadintaan** saatavilla **valtionrahoitusta**. Enimmäismäärä 45 000€ per ilmastosuunnitelmaan osallistuva kunta.
- Ilmastotyöhön tukea **verkostoista** (esim. Hinku, Fisu, KETS).
- **Syke** on kehittänyt yleiseen käyttöön tarkoitettuja **työkaluja** kuntien khk-päästöjen laskentaa ja mallintamista varten.

-**Päästötietopalvelu**: Käyttö- ja kulutusperusteiset päästöt

-**Skenaariotyökalu**: Toimenpiteiden vaikutukset khk-päästöihin.

-Liikenteeseen ja energiaan liittyvät **indikaattorit**.

- Myös esim. erilaiset **sertifikaatit** (ISO 14000), **ohjelmistot** ja **oppaat** toimivat ilmastotyön työkaluina.

Esimerkkikunnat:

Eura:

- Henkilöpäästöt **9,3** t CO₂e
- **Ympäristöohjelma**, jossa ilmastotoimia.

Kokemäki:

- Henkilöpäästöt **9,2** t CO₂e
- **Vihreän siirtymän ohjelma**, jossa ilmastotoimia.

- Molemmissa kunnissa **suurimmat päästölähteet** olivat maatalous, tieliikenne, sekä rakennuksien eri lämmitysmuodot yhdessä.
- Kokonaisuudessaan **päästökehitys on ollut laskevaa** esimerkkikunnissa.
- Ilmastotoimiin paneutuvat ohjelmat huomioitu molempien kuntien uudistuneissa **kuntastrategioissa**.
- **Ilmastoyhteistyötä kehitetty** yritysten ja kuntalaisten suuntaan. Esim. molemmat kunnat osana Vihreä lippu –ohjelmaa, joka on ympäristökasvatukseen painottuva ohjelma. Myös yrityksiä tuettu vihreässä siirtymässä ja ilmastotoimien huomioimisessa.

Ehdotetut toimintamallit Euralle ja Kokemäelle:

- Ilmastotoimia sisältäviä **ohjelmia voidaan hyödyntää** ilmastolain mukaisten ilmastosuunnitelmien laadinnassa.
- Kunnilta **täsmennyksiä tietoihin**, jotta ilmastosuunnitelmien vähimmäisvaatimukset täyttyvät. Esim. molempien kuntien ilmastotavoitteita täytyy muokata määrällisiksi, ja määritellä niille jokin aikajänne.
- Suositeltavaa sisällyttää **hiilinielujen vahvistaminen** osaksi ilmastosuunnitelmia.
- Hyvin aloitettua **ilmastoyhteistyötä kannattavaa kehittää** eteenpäin. Kuntalaisten ja yritysten osallistamista, ja ilmastotuuppauksien hyödyntämistä.
- Myös **viestintää ja tiedon jakamista** kannattavaa kehittää.
- **Yhteistyö ja verkostoituminen** helpottavat resurssien riittävyttä.

Yhteenveto:

- **Ilmastolaki uudistui:** Kunnilla ilmastosuunnitelmavelvoite, joka astuu voimaan 2025-2029 valtuuskauden aikana.
- **Kunnilla suuri rooli ilmastotyössä:** Omilla toimilla voidaan vaikuttaa myös muiden toimijoiden päästöihin.
- **Ilmastoyhteistyötä tulee kehittää:** Kuntalaisilla ja yrityksillä suuri painoarvo kunnan khk-päästöjen muodostumisen kannalta.
- **Eura ja Kokemäki aktiivisia ja sitoutuneita kuntia ilmastotyössä:** Hyvin alkanutta ilmastotyötä pystytään vielä kehittämään. Kuntien tulee tehdä joitain muokkauksia, jotta ilmastosuunnitelmat vastaavat ilmastolain vähimmäisvaatimuksia.
- **Tukea ja rahoitusta** ilmastotyöhön ja ilmastosuunnitelmien laadintaan saatavilla!

Kiitos!

Lisätietoa:

Kuntien ilmastojohtamisen toimintamallit:
Tapaus Eura ja Kokemäki

Opinnäytetyö on tallennettu Theseus-tietokantaan:

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202304205772>

Teija Sukusaari / Energia- ja ympäristötekniikka, SAMK
t.sukusaari@gmail.com

